

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ เปรียบเทียบความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน และหาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรร คือ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว รายได้ของครอบครัว การวางแผนการตั้งครรภ์ อึดมโนทัศน์ สัมพันธภาพของคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคม รวมทั้งศึกษากลุ่มของปัจจัยคัดสรรที่สามารถร่วมกันทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ หญิงครรภ์แรก และครรภ์ปกติ อายุครรภ์ระหว่าง 28-40 สัปดาห์ มีภูมิลำเนาอยู่ในจังหวัดภาคเหนือตอนบนไม่น้อยกว่า 2 ปี และมาฝากครรภ์ที่หน่วยฝากครรภ์ ในโรงพยาบาลของรัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ที่อยู่ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย จังหวัดลำปาง ได้แก่ โรงพยาบาลลำปาง โรงพยาบาลแจ้ห่ม และโรงพยาบาลห้างฉัตร จังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ โรงพยาบาลจอมทอง และโรงพยาบาลสันป่าตอง โดยใช้ตัวอย่างประชากรทั้งสิ้นจำนวน 204 คน ทำการสุ่มตัวอย่างประชากรแบบหลายขั้นตอน (Multistage Random Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง จำนวน 2 ตอน คือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับอึดมโนทัศน์ และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ รวมทั้งแบบสัมภาษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างไว้แล้วอีก 2 ตอนคือ แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสัมพันธภาพของคู่สมรส และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคม แบบสัมภาษณ์ในส่วนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้นำไปหาความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) โดยการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาลแม่และเด็ก และจิตเวช จำนวน 9 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมตามข้อ เสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ แบบสัมภาษณ์ทั้งในตอนและผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง รวมทั้ง

แบบสัมภาษณ์ที่มีผู้สร้างไว้แล้ว ได้นำไปทดลองใช้กับประชากรที่มีคุณสมบัติคล้ายกับตัวอย่าง ประชากรจำนวน 30 คน เพื่อหาความเที่ยงของแบบสัมภาษณ์ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach) ในแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับทัศนคติได้ค่าความเที่ยง 0.95 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้ค่าความเที่ยง 0.89 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสัมพันธภาพของคู่สมรสได้ค่าความเที่ยง 0.91 และแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการสนับสนุนทางสังคมได้ค่าความเที่ยง 0.86

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย ได้สัมภาษณ์หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นตัวอย่าง ประชากร ใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 40-45 นาทีต่อคน ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งหมด 5 สัปดาห์

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ใช้คอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS/PC[†] (Statistic Package for the Social Science/Personal Computer)

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของหญิงตั้งครรภ์ จำนวนความถี่และอัตราส่วนร้อยละ
2. คำนวณอัตราส่วนร้อยละค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรแต่ละตัว ได้แก่ ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ทัศนคติ สัมพันธภาพของคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคมของหญิงตั้งครรภ์
3. เปรียบเทียบความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ จำแนกตามสภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ดังต่อไปนี้
 - 3.1 เปรียบเทียบความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ จำแนกตาม อายุ สถานภาพสมรส ลักษณะของครอบครัว และการวางแผนการตั้งครรภ์ด้วยค่า t (t -test)
 - 3.2 เปรียบเทียบความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ จำแนกตาม ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ของครอบครัวด้วยวิธีของ เชฟเฟ (Scheffe's Method)
4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรรกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ คำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) และทดสอบด้วยค่า t (t -test)

5. สร้างสมการทำนายตัวแปรเกณฑ์ โดยการวิเคราะห์หสัมพันธ์สหสัมพันธ์บุคคลแบบเพิ่มตัวแปรเป็นขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

สรุปผลการวิจัย

1. สถานภาพของตัวอย่างประชากร

หญิงตั้งครรภ์จำนวนทั้งหมด 204 คน มีอายุระหว่าง 21-30 ปี เป็นส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 69.0 มีสถานภาพสมรสคู่จำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 95.1 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 66.7 มีอาชีพแม่บ้านเป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.0 ลักษณะของครอบครัว ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวชาย คิดเป็นร้อยละ 54.9 รายได้ของครอบครัวอยู่ระหว่าง 2,000-4,000 บาท เป็นจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 49.0 และหญิงตั้งครรภ์ ส่วนใหญ่มีการวางแผนการตั้งครรภ์ คิดเป็นร้อยละ 71.1

2. ระดับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อึดมโนทัศน์ สัมพันธภาพของคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคมของหญิงตั้งครรภ์

2.1 ระดับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ พบว่าหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 64.2

2.2 อึดมโนทัศน์ พบว่าหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่ มีอึดมโนทัศน์ในทางบวก คิดเป็นร้อยละ 89.2

2.3 ระดับสัมพันธภาพของคู่สมรส พบว่าหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีสัมพันธภาพของคู่สมรส อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 62.7

2.4 ระดับการสนับสนุนทางสังคม พบว่าหญิงตั้งครรภ์ส่วนใหญ่มีการสนับสนุนทางสังคม ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 48.5

3. เปรียบเทียบความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีสถานภาพส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จะมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ เพียงบางเรื่องได้แก่ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ของครอบครัว และการวางแผนการตั้งครรภ์ เมื่อพิจารณาความแตกต่างของความผูกพันระหว่าง มารดาและทารกในครรภ์โดยส่วนรวมได้ผลดังต่อไปนี้

3.1 หญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ โดยส่วนรวมไม่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ หญิงตั้งครรภ์ในกลุ่มอายุ 20 ปี และต่ำกว่ามีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด

3.2 หญิงตั้งครรภ์ที่มีสถานภาพสมรสแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ หญิงตั้งครรภ์ที่มีสถานภาพสมรสคู่ มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด

3.3 หญิงตั้งครรภ์ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด และสูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีระดับการศึกษาประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาระดับอื่น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.4 หญิงตั้งครรภ์ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยหญิงตั้งครรภ์ที่มีอาชีพรับราชการและรับจ้างในบริษัทหรือห้างร้าน มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์สูงสุด และเมื่อนำมาเปรียบเทียบค่าที่แตกต่างกันด้วยวิธีของเซฟเฟ่ ไม่พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.5 หญิงตั้งครรภ์ที่มีลักษณะของครอบครัวแตกต่างกันมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ โดยส่วนรวมไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ หญิงตั้งครรภ์ที่อยู่ในครอบครัวชาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด

3.6 หญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า 4,001 บาทต่อเดือน มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับค่าคู่แตกต่างด้วยวิธีของเซฟเฟ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อเดือนอยู่ระหว่าง 2,000-4,000 บาท และมากกว่า 4,001 บาท ขึ้นไป มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ของครอบครัว น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหญิงตั้งครรภ์รายอื่น ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

3.7 หญิงตั้งครรภ์ที่มีการวางแผนการตั้งครรภ์แตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารก โดยส่วนรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยหญิงตั้งครรภ์ที่มีการวางแผนการตั้งครรภ์มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ สูงกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยคัดสรร ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา ลักษณะของครอบครัว รายได้ของครอบครัว การวางแผนการตั้งครรภ์ อคติโนทัศน์ สัมพันธภาพของคู่สมรส และการสนับสนุนทางสังคมกับความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ได้ผลดังนี้ คือ

4.1 อายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -0.070$) จึงปฏิเสธ สมมติฐานที่ว่า "อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

4.2 ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.194$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ว่า "ระดับการศึกษา มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

4.3 ลักษณะของครอบครัว ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = 0.004$) จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ว่า "ลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

4.4 รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.289$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า "รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

4.5 การวางแผนการตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.208$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า "การวางแผน การตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์"

4.6 อึดมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.528$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า "อึดมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

4.7 สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.594$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า "สัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

4.8 การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.676$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่ว่า "การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์"

5. ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ระหว่างความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์กับตัวทำนายทั้ง 8 ตัว พบว่า กลุ่มตัวทำนายที่สามารถร่วมกันทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีจำนวน 2 ตัว คือ การสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพของคู่สมรสจำนวน ซึ่งการสนับสนุนทางสังคมสามารถทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้ร้อยละ 45.74 ($R^2 = 0.4574$) และการสนับสนุนทางสังคมร่วมกับสัมพันธภาพของคู่สมรส 2 ตัวแปร สามารถร่วมกันทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกใน

กรรม ได้ร้อยละ 48.77 ($R^2 = 0.4877$)

6. จากกลุ่มตัวทำนายที่มีนัยสำคัญทางสถิติ นำมาสร้างสมการทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย และค่าคงที่ จะได้สมการในการทำนายดังนี้ คือ

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = 46.2471 + 0.4346 (SOC) + 0.2161 (MARRY)$$

สมการในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = 0.5086 (SOC) + 0.2416 (MARRY)$$

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย โดยส่วนรวมอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 8) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน แล้วพบว่า

ก) ด้านการแสดงตนตามบทบาทการเป็นมารดา มีค่าของคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4) แสดงว่าหญิงตั้งครรภ์มีอารมณ์หรือพฤติกรรมที่ส่งออกถึงการเตรียมตัวเป็นมารดา นับตั้งแต่ มีความคิดฝัน และวางแผนในการเลี้ยงบุตรที่จะเกิดมา เช่น การให้แม่ การป้อนอาหาร การห่มกอดเมื่อ บุตรร้องไห้ หรือไม่ได้รับความสุขสบาย สนใจในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงดูบุตร รอคอยวันเวลาที่จะได้เลี้ยงดูบุตรด้วยความรักและความอบอุ่นอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เนื่องมาจากพฤติกรรมการเป็นมารดาในมนุษย์นั้นเป็นกระบวนการของความรัก ความสัมพันธ์ของมารดาที่มีต่อบุตรที่เกิดขึ้นทีละเล็กละน้อย ซึ่งจะก่อให้เกิดความผูกพันกันตั้งแต่วัยระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอด (Klaus 1976 : 39) และนอกจากนี้แล้วพฤติกรรม การเป็นมารดายังเป็นพฤติกรรมของการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมารดาและ บุตร ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่วัยระยะตั้งครรภ์ การดีนของทารกในครรภ์จะเป็นการกระตุ้นให้หญิงตั้ง ครรภ์เกิดการรับรู้ว่ามีสิ่งใหม่เกิดขึ้น หญิงตั้งครรภ์จะมีจินตนาการเกี่ยวกับบทบาทของการเป็นมารดา

และคาดหวังต่อทารก ลิตเทิลฟิลด์ (Littlefield 1973 : 408-409) และรูบิน (Rubin 1970 : 502-508) กล่าวว่าทารกที่หญิงตั้งครรภ์มีอาการแพ้ผื่น ไข้หวัด แสดงบทบาทลักษณะเฉพาะของการเป็นมารดา จะช่วยทำให้หญิงตั้งครรภ์ มีความเข้าใจต่อความรัก การดูแลเอาใจใส่และความต้องการของทารก ซึ่งเป็น การช่วยเหลือภาวะความกดดัน เพิ่มความมั่นใจในการเลี้ยงดู และการสร้างความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในระยะต่อไป

ข) ด้านการยอมรับความเป็นบุคคลของทารกในครรภ์ ว่าแตกต่างไปจากตนเอง ค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ด้านการยอมรับความเป็นบุคคลของทารกในครรภ์ว่า แตกต่างไปจากตนเอง อยู่ในระดับมากแสดงว่า หญิงตั้งครรภ์จะมีการเตรียมจิตใจยอมรับต่อการเกิดของทารก ยอมรับว่าทารกเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนครัวและมีการเตรียมตั้งชื่อไว้สำหรับทารกในครรภ์ การยอมรับบุตรว่าเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งของคนครัวเป็นสัญญาณหนึ่งที่หญิงตั้งครรภ์จะต้องกระทำต่อตนเองและบุตรในครรภ์ (Rubin, Quoted in Moore 1983 : 197) เนื่องจากพฤติกรรมการเป็นมารดาในมนุษย์ เป็นกระบวนการของความรักความห่วงใย ซึ่งเกิดขึ้นทีละเล็กละน้อยก่อให้เกิดความผูกพันตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ จนถึงระยะหลังคลอด (Cropley 1979 : 14 ; Klaus and Kennel 1982 : 1090) ดุซท์ และ แพนเนอร์ (Deutsch and Tanner, Quoted in Cranley 1981 : 281) ได้อธิบายว่าความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์นั้นเกิดมาจากความรู้สึกรักตนเอง และต่อจากนั้นจะค่อย ๆ แยกความรู้สึกรักตนเอง ไปที่ทารกในครรภ์ในฐานะที่เป็นอีกบุคคลหนึ่งที่แยกไปจากตนเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากการเคลื่อนไหวของทารกในครรภ์ ภายหลังจากการตั้งครรภ์ได้ 20 สัปดาห์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้หญิงตั้งครรภ์ มีการเตรียมจิตใจในการแยกระหว่างตนเองกับทารกในครรภ์เพื่อเข้าสู่ระยะคลอด ความรู้สึกไม่สุขสบายจากการตั้งครรภ์ในระยะท้ายของการตั้งครรภ์ รวมทั้งความต้องการทราบรูปร่างลักษณะและเพศของทารก เป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์มีการยอมรับการสิ้นสุดของการตั้งครรภ์

ในกรณีที่หญิงตั้งครรภ์ที่ไม่สามารถรับรู้ต่อการตั้งครรภ์ มักจะเกิดความล้มเหลวในการปรับตัวตามบทบาทใหม่ มีผลทำให้ไม่สามารถสร้างความผูกพันกับทารกในระยะหลังคลอดได้ (Cropley 1974 : 14-15)

ค) ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ ผลการวิจัยพบว่า ค่าคะแนนเฉลี่ย

ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ด้านการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง (ตารางที่ 4) แสดงว่าโดยส่วนรวม หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นตัวอย่างประชากรมีพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีจุดมุ่งหมายหรือคาดหวังว่าทารกในครรภ์จะมีการรับรู้ หรือมีปฏิริยาโต้ตอบพฤติกรรมของมารดา เช่นพูดคุยหรือหยอกล้อกับทารกในครรภ์ด้วยชื่อที่ตั้งให้ ลูกคำหน้าท้องเพื่อจับคู่ส่วนต่าง ๆ ของร่างกายทารก ชักชวนให้สามีหรือบุคคลสำคัญอื่น ๆ ได้แสดงความสนใจต่อทารกในครรภ์ ได้แก่การเฝ้าดูการเดินของทารกจากทางหน้าต่างที่ใกล้หน้าต่างมา หญิงตั้งครรภ์อาจจะหาความเพลิดเพลินหรือนักอ่านหรือนิยายเพื่อให้อ่านได้สบายใจเพื่อให้ทารกได้รับความสนุกสนานและมีอารมณ์เบิกบาน ทั้งนี้อธิบายได้ว่าความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ก็มักจะหมายถึงพฤติกรรมของความรักใคร่ และมีการปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ (Cranley 1981 : 282) จากการศึกษาของเจสโซพ (Jessop) และมีนักวิจัยอีกหลายคนได้ทำการทดลองเพื่อหาข้อสนับสนุนว่า ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกได้เกิดขึ้นตั้งแต่ในระยะตั้งครรภ์ โดยการหัดให้หญิงตั้งครรภ์ที่มาฝากครรภ์มีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ เช่นการลูบคลำหรือเคาะหน้าท้องของตนเองเบา ๆ เพื่อเป็นการสร้างความผูกพันตั้งแต่ในระยะก่อนคลอด และถือว่าเป็นผลึกที่สำคัญอันหนึ่งของหญิงตั้งครรภ์ (Kemp and Page 1981 : 197)

การมีปฏิสัมพันธ์ของหญิงตั้งครรภ์ต่อทารกในครรภ์ นั้นจะแสดงออกมาน้อยแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ (Sugarman, Quoted in Mercer, et. al 1988 : 92-95) สำหรับวัฒนธรรมในสังคมไทยนั้น การแสดงออกซึ่งความรักใคร่เอ็นดูชอบเขตมากกว่าการแสดงออกของชาวตะวันตก ที่กล้าแสดงออกอย่างเปิดเผย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความคาดหวังหรือระเบียบแบบแผนประเพณีของสังคมนั้น ๆ เพราะวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน ทำให้การมีปฏิสัมพันธ์ของมารดาต่อทารกในครรภ์แตกต่างกันออกไปด้วย บางวัฒนธรรมจะยึดถือหรือเห็นว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ เป็นสิ่งที่ไม่ควรแสดงออก (Mercer, et.al 1988 : 94)

ง) การสนใจและคาดหวังคุณลักษณะเฉพาะของทารกในครรภ์คะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ด้านการสนใจและคาดหวังคุณลักษณะเฉพาะของทารกในครรภ์อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4) ทั้งนี้เนื่องมาจาก มารดาทุกคนย่อมมีความหวังว่า

บุตรของตน จะต้องแข็งแรงและสมบูรณ์ ความรักความผูกพันของหญิงตั้งครรภ์ นั้นเกิดขึ้นตั้งแต่ใน
 ระยะตั้งครรภ์ โดยที่หญิงตั้งครรภ์จะเกิดความคิดฝัน และคาดหวังต่อทารกในครรภ์ทุกครั้งที่ทารก
 ด้้น ซึ่งจะเกิดขึ้นภายหลังการตั้งครรภ์ 20 สัปดาห์ขึ้นไป และความรู้สึกนี้จะเพิ่มมากขึ้นในระยะ
 ใกล้คลอด จากการค้นของทารกทำให้หญิงตั้งครรภ์เริ่มมีความคิดฝันเกี่ยวกับทารกในครรภ์
 (Rubin 1970 : 505-506) คุณลักษณะเฉพาะของทารกในครรภ์ที่หญิงตั้งครรภ์มักจะมีความคิด
 ฝัน หรือจินตนาการได้แก่ รูปร่าง หน้าตา เพศ ขนาด ลักษณะนิสัย ว่าจะเป็นอย่างไรร หรือ
 เหมือนใคร หญิงตั้งครรภ์อาจจะคาดคะเนสิ่งเหล่านี้จากการค้นของทารกเช่น คาดคิดว่ถ้าทารก
 ด้้นแรง อาจจะเป็นเพศชาย มีความแข็งแรง หรือมีนิสัยคล่องแคล่วว่องไว ส่วนทารกในครรภ์ที่
 ด้้นเบา ๆ อาจจะคาดคะเนว่าเป็นเพศหญิง ไม่ค่อยแข็งแรง หรือมีนิสัยเชื่องช้าไม่กระตือรือร้น
 บางครั้งอาจจะคิดว่าทารกอาจจะ มีลูกน้อยตาโต ผมหดก หรือมีลักษณะ เป็นคน ึ่งขึ้นอยู่กับอิทธิพล
 ของเด็กภายในครอบครัว ประสบการณ์ในอดีต และค่านิยมของหญิงตั้งครรภ์เอง (Cropley
 1983: 14)

นอกจากหญิงตั้งครรภ์จะมีความคาดหวังหรือจินตนาการเกี่ยวกับรูปร่างและลักษณะ
 ของทารกแล้ว ยังมีความคาดหวังต่อประสบการณ์ใหม่ ๆ เตรียมตัวต่อตำแหน่งและบทบาทใหม่ของ
 การเป็นมารดา ความพร้อมของหญิงตั้งครรภ์ในการเตรียมตัวเป็นมารดาที่เหมาะสมต่อการเลี้ยงดู
 บุตร เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความรักและความผูกพันของมารดาต่อทารก ดังเช่นการศึกษาของ
 สไนเดอร์ และคณะ (Snyder, Eyres and Barnard 1979 : 354-357) เรื่องความสัมพันธ์
 ระหว่างการคาดหวังต่อทารกในระยะก่อนคลอดกับการปฏิบัติตนของมารดาในระยะหลังคลอด โดย
 ทำการศึกษาระยะยาวในหญิงครรภ์แรก อายุครรภ์ 7-8 เดือนขึ้นไป จนถึงสองวันหลังคลอด และ
 เมื่อเด็กมีอายุ 1 เดือน 4 เดือน 8 เดือน และ 12 เดือนตามลำดับ จากการศึกษาพบว่ามารดา
 กลุ่มที่มีความคาดหวังต่อบุตรในระยะก่อนคลอด กับมารดาในกลุ่มที่ไม่มีความคาดหวังต่อบุตรในระยะ
 ก่อนคลอด มีความแตกต่างกันคือ มารดาที่มีความคาดหวังต่อบุตรจะจัดสิ่งแวดล้อมที่มีคุณภาพ และ
 จัดสิ่งกระตุ้นที่ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ที่ดีให้แก่เด็ก ได้ดีกว่ามารดาที่ไม่ได้คาดหวังต่อบุตร

จ) การเสียสละตนเอง เพื่อทารกในครรภ์ คณะเนนเฉลี่ยความผูกพันระหว่างมารดา
 และทารกในครรภ์ด้าน การเสียสละตนเอง เพื่อทารกในครรภ์นั้น อยู่ในระดับมาก (ตารางที่ 4)
 อธิบายได้ว่า ความผูกพันของมารดาที่มีต่อบุตรนั้น เป็นความรู้สึกที่แนบแน่น ลึกซึ้ง และยิ่งใหญ่กว่า

ความรู้สึกใด ๆ ผลของความผูกพัน มารดาสามารถยอมเสียสละความสุขส่วนตัว และคอยปกป้อง ค้ำครองอันตรายที่จะเกิดขึ้นกับบุตร (Klaus and Kennel 1982 : 3) เมื่อทราบว่าตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์จะพยายามปฏิบัติตน เพื่อการดำรงไว้ซึ่งสุขภาพที่ดีของตนเองเพื่อทารกในครรภ์ เช่น ปฏิบัติตนตามคำแนะนำและระมัดระวังกิจกรรมที่มีอันตรายต่อการตั้งครรภ์ งดเว้นการรับประทาน อาหารที่ตนเองชอบรับประทานแต่ไม่มีประโยชน์ต่อการบำรุงสุขภาพของทารกในครรภ์ (Moore 1983 : 221 ; Peltitteri 1981 : 128-129) หญิงตั้งครรภ์จะอดทนต่อความลำบากที่เกิดขึ้น จากการตั้งครรภ์ มีความภาคภูมิใจต่อการตั้งครรภ์ และพยายามทำให้ทุกคนยอมรับและรักบุตร ของตนด้วย

มารดาจึงนับได้ว่า เป็นบุคคลสำคัญคู่บุตรเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นผู้ที่กระทำโดยตรงต่อ บุตร คือให้การรับผิดชอบเลี้ยงดูและตอบสนองความต้องการของบุตรยอมเสียสละและพร้อมที่จะ ปกป้องคุ้มครองบุตรด้วยความรักและห่วงใย การแสวงหาความปลอดภัยให้ตนเองและทารกในครรภ์ เป็นภาระกิจ (Maternal Tasks) สำคัญประการหนึ่งของหญิงในระยะตั้งครรภ์ (Rubin, Quoted in Moore 1983 : 197) นักจิตวิทยาเชื่อว่าแรงขับของการเป็นมารดาเกิดจากฮอร์โมนโปรแลคติน (prolactin) ซึ่งเป็นฮอร์โมนที่หลั่งออกมาจากต่อมใต้สมอง และมีมากในเพศหญิง ฮอร์โมนนี้จะ เพิ่มขึ้นเมื่อผู้หญิงเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น และในระยะตั้งครรภ์ การเพิ่มของฮอร์โมนโปรแลคติน ในระยะตั้งครรภ์ จะมีผลทำให้สัตว์ตัวเมียมีพฤติกรรมของการเป็นมารดา ทั้งนี้สืบเนื่องมาจาก การทดลองของ ริดเดิล เบตส์ และลาร์ (Riddle, Bates and Lahr) คือ ทำการศึกษา พฤติกรรมของการเป็นมารดาโดยฉีดฮอร์โมน โปรแลคติน เข้าไปในหนูตัวเมียหรือหนูตัวผู้ จะ พบว่าทั้งหนูตัวเมีย และหนูตัวผู้มีความรู้สึกปกป้อง และคุ้มครองลูกของตัวเอง (Whittaker 1970 : 150-151) พฤติกรรมการเป็นมารดาในมนุษย์ นอกจากจะขึ้นอยู่กับฮอร์โมน โปรแลคติน แล้วยังอาศัย ปัจจัยทางด้านจิตสังคมอีกหลายอย่าง เช่น ความพร้อมทางวุฒิภาวะด้านร่างกายและ จิตใจ เป็นต้น

2. จากการทดสอบนัยสำคัญของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 8 ประการ กับ ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ อภิปรายผลดังนี้

2.1 อายุ ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($r = -0.070$)

ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า อายุมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ ซึ่งอธิบายได้ว่า ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกจะมากหรือน้อย ไม่ได้ขึ้นอยู่กับอายุของหญิงตั้งครรภ์ จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ หญิงตั้งครรภ์ที่เป็นตัวอย่างประชากรในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนใหญ่มีอายุในช่วงระหว่าง 21-30 ปี คิดเป็นร้อยละ 69.0 ซึ่งถือว่าเป็นวัยที่มีภาวะเหมาะสมแก่การปรับตัวต่อบทบาทการเป็นมารดา (Mercer 1981 : 74-25) นอกจากนี้อาจจะเนื่องมาจากว่าหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นตัวอย่างประชากรเป็นหญิงครรภ์แรก และครรภ์ปกติในระยะไตรมาสที่สาม หญิงตั้งครรภ์ซึ่งมักจะเกิดความตื่นเต้นและตั้งใจต่อการมีบุตรคนแรก ความคิดเห็นและความผูกพันต่อทารกในครรภ์ก็มีแนวโน้มที่จะเพิ่มมากขึ้นเมื่อใกล้ระยะคลอด (Cropley 1983 : 14) จึงอาจจะส่งผลให้อายุของหญิงตั้งครรภ์ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยของ แครนเลย์ และวีส์ (Cranley 1981 : 181-182 ; Rees, Quoted in Mercer 1988 : 83-95) ที่พบว่าอายุของหญิงตั้งครรภ์ไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ นอกจากนี้แล้ว กนกทิพย์ คุณะวานิชพงษ์ (2530 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาพบว่า อายุไม่มีผลทำให้คะแนนของสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตรในหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเสี่ยง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงสนับสนุนได้ว่าอายุไม่มีความสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์

2.2 ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.194$) ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานของการวิจัยที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการศึกษช่วยให้บุคคลมีการรับรู้ และทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ ที่เรียนรู้ได้มาก สามารถปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมต่างจากผู้ที่มีการศึกษาน้อย จะมีข้อจำกัดในการรับรู้ ตลอดจนการแสวงหาความรู้และประสบการณ์ในการดูแลตนเอง (Perdue 1982 : 161-162) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สตีล และแมคบรูม (Stelle and McBroom 1972 : 390) ที่พบว่าระดับการศึกษาที่มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับพฤติกรรมสุขภาพอนามัย และนอกจากนี้การศึกษาของ ริดดิง และคณะ (Reading, et al. 1983 : 141) พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาสูงจะมีพฤติกรรมการปฏิบัติตนที่ถูกต้อง

เพื่อทดสอบสมมุติฐานของทาร์กในครรภ์ ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด และสูงกว่ากลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนรายคู่นั้นไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากการศึกษาของนิสมัย เน้มกระโทก (2529 : 90) พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และอาชีวศึกษา หรืออุดมศึกษามีการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพโดยส่วนรวม ได้ดีกว่าหญิงตั้งครรภ์ในกลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ การปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพอนามัยที่ดี ในขณะที่ตั้งครรภ์ เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความผูกพันที่มารดามีต่อทารกในครรภ์ประการหนึ่ง กล่าวคือ หญิงตั้งครรภ์ที่มีความผูกพันในทางที่ดีต่อทารกในครรภ์ย่อมปฏิบัติตนเพื่อดำรงไว้ซึ่งสุขภาพของตนเองและทารกในครรภ์ด้วย เหตุผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าระดับการศึกษามีผลทำให้ ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์แตกต่างกัน และมีความสัมพันธ์กันในทางบวก

2.3 ลักษณะของครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.004$) จึงปฏิเสธสมมุติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ว่า ลักษณะของครอบครัวมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะลักษณะของครอบครัวไทยในสังคมปัจจุบันเปลี่ยนจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้อาศัยอยู่ในครอบครัวขยาย คิดเป็นร้อยละ 54.9 และครอบครัวเดี่ยวร้อยละ 45.1 (ตารางที่ 2) และเมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้เนื่องมาจากสังคมไทยเป็นสังคมที่มีความผูกพันใกล้ชิดในระบบเครือญาติอย่างแน่นแฟ้น ลักษณะครอบครัวเดี่ยวยังไม่เป็นครอบครัวที่มีความเป็นอิสระอย่างแท้จริงเหมือนครอบครัวเดี่ยวในต่างประเทศ เนื่องจากสังคมและวัฒนธรรมไทย แม้จะแยกไปอยู่ต่างหากแต่ก็ยังมีความผูกพันช่วยเหลือ ประคับประคองซึ่งกันและกัน ระหว่างพ่อแม่ ปู่ย่า ตายาย และญาติพี่น้อง ประกอบกับการคมนาคม หรือการติดต่อสื่อสารมีความเจริญก้าวหน้า และสะดวกมากยิ่งขึ้น หญิงตั้งครรภ์สามารถไปมาหาสู่ หรือติดต่อกับครอบครัวเดิมได้อยู่เสมอ จึงไม่ทำให้เกิดความห่างเหินจากครอบครัวเดิมจากความสัมพันธ์ที่ยังคงต่อเนื่อง ตามลักษณะของสังคมไทยนี้ หญิงตั้งครรภ์

ยังคงได้รับการดูแล เอาใจใส่ มีที่ปรึกษาเมื่อยามมีปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือ รวมทั้งได้รับคำแนะนำและสนับสนุนในเรื่องของบทบาทการเป็นมารดา มีผลช่วยให้หญิงตั้งครรภ์ประสบความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาได้ดี (Grossman, et al. 1980 : 1-2 ; Moore 1983 : 200) ด้วยเหตุนี้ความวิตกกังวลหรือความตึงเครียดจากปัญหาต่าง ๆ ของหญิงตั้งครรภ์ จึงได้รับความช่วยเหลือ หรือประคับประคอง ซึ่งจะนำไปสู่ความพร้อมในการเป็นมารดาที่มีการพัฒนาความรัก ความผูกพันต่อทารกในครรภ์ และต่อเนื่องถึงระยะหลังคลอด

2.4 รายได้ของครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.289$) ซึ่งเก็บไปตามสมมติฐานในการวิจัยที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า สภาพเศรษฐกิจในสังคมไทยมีแนวโน้มของการครองชีพอยู่ในระดับสูง และถ้าชีวิตครอบครัวของคนในสังคมประสบกับปัญหาในเรื่องของภาวะการเงิน ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความไม่สงบสุขในครอบครัว (Bell 1975 : 309) ฐานะทางเศรษฐกิจมีผลต่อบุคคลมากทั้งทางด้านร่างกาย และจิตใจ หญิงตั้งครรภ์ที่มีระดับฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน ย่อมมีความเครียดในฐานะทางการเงินต่างกัน ซึ่งความเครียดในด้านการเงินเป็นส่วนหนึ่งที่กระตุ้นก่อให้เกิดความวิตกกังวลในหญิงตั้งครรภ์ (Ascher 1978 : 18 ; Jensen, et al. 1977 : 138) ทั้งนี้เป็นเพราะหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ต่ำมักจะสนใจในการทำงานเพื่อมาเลี้ยงชีพมากกว่าที่จะสนใจและวางแผนเกี่ยวกับการปฏิบัติตนทางด้านสุขภาพน้อยกว่าผู้ที่มีเศรษฐกิจสูง ความวิตกกังวลในขณะตั้งครรภ์ อาจส่งผลต่อทำให้ไม่แน่ใจว่าต้องการบุตรในครรภ์หรือไม่ และอาจจะมีเจตคติในทางลบต่อการตั้งครรภ์ ตลอดจนการสร้างความผูกพันหรือสัมพันธ์กันที่ติดต่อบุตรได้

สุวรรณี ศรีจันทร์อาภา (2527 : 72) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพร้อมในการเป็นบิดามารดา พบว่า บิดามารดาที่มีรายได้สูงจะมีความพร้อมในการเป็นบิดามารดามากกว่าผู้ที่มีรายได้ต่ำกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และผลการวิจัยครั้งนี้พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นตัวอย่างประชากรที่มี รายได้ของครอบครัวต่อเดือนแตกต่างกัน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยหญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่มีรายได้ของครอบครัวมากกว่า 4,001 บาท มีค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด และเมื่อเปรียบเทียบค่าคะแนนแตกต่างด้วยวิธีของเชฟเฟ่ พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ของครอบครัวต่อ

เดือนอยู่ระหว่าง 2,000-4,000 บาท และมากกว่า 4,001 บาท ขึ้นไปมีความผูกพันระหว่าง มารดาและทารกในครรภ์สูงกว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีรายได้ของครอบครัวน้อยกว่า 2,000 บาท ต่อ เดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนหญิงตั้งครรภ์รายอื่นไม่พบความแตกต่างอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ

ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็น ถึงความพร้อมในการเป็นมารดาของหญิงตั้งครรภ์ และมีความแตกต่างกันไปตามรายได้ของครอบครัว ซึ่งจากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น พอจะสรุปได้ว่า รายได้ของครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางบวก กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์

2.5 การวางแผนการตั้งครรภ์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับต่ำกับความผูกพัน ระหว่างมารดาและทารกในครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.208$) ซึ่งเป็นไปตาม สมมติฐานการวิจัย ทั้งนี้อธิบายได้ว่าความผูกพันระหว่างมารดาและทารก จะเริ่มต้นตั้งแต่มารดาที่ มีการวางแผนการตั้งครรภ์ที่มีบุตร (Klaus and Kennel 1982 : 1090) มารดาที่มีการ วางแผนการตั้งครรภ์นั้นมักจะเป็มารดาที่มีการเตรียมตัว เพื่อการตั้งครรภ์และบุตร มารดาจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเอง ตามการเจริญเติบโตของทารกในครรภ์ โดยในระยะเริ่มแรกของ การตั้งครรภ์หญิงตั้งครรภ์อาจจะเกิดความรู้สึกสับสน การได้รับแรงกระตุ้นจากการดิ้นของทารกใน ครรภ์จะทำให้หญิงตั้งครรภ์ แปลความหมายออกเป็นการรับรู้ว่าตนเองตั้งครรภ์มีผลทำให้หญิงตั้ง ครรภ์สนใจที่จะเรียนรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และปรับตัวเข้าสู่บทบาทของการเป็น มารดา ในทางตรงกันข้ามหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนการตั้งครรภ์ หรือตั้งครรภ์ไม่พึงปรารถนา อาจจะทำให้มีความรู้สึกหรือท่าทีที่ไม่ค่อยดีต่อทารกในครรภ์ เช่น ไม่สนใจการตั้งครรภ์ และ ตั้งครรภ์ต่อไปอย่างไม่เต็มใจ หรืออาจจะไปทำแท้งได้ ลีเฟอร์ (Leifer, Quoted in olds, et al. 1984 : 954) กล่าวว่าหญิงที่ไม่มีการวางแผนการตั้งครรภ์จะมีความรู้สึกใกล้ชิดกับทารกน้อยกว่าหญิงที่มีการวางแผนการตั้งครรภ์จะมีความรู้สึกใกล้ชิดกับทารกน้อยกว่าหญิงที่มี การวางแผนการตั้งครรภ์ เพราะการวางแผนการตั้งครรภ์จะทำให้หญิงตั้งครรภ์มีความรู้สึกผูกพัน ต่อบุตรในทางที่ดี (Demeuth, Quoted in Moore and Galloway 1979 : 279) ผลจาก การวิจัยครั้งนี้พบว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีการวางแผนการตั้งครรภ์ มีความผูกพันระหว่างมารดาและ ทารกในครรภ์ มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ไม่ได้มีการวางแผนการตั้งครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ระดับ .01 และจากการศึกษาของ กรีนฟีเน (Koniak 1988 : 269-277) พบว่า การวางแผน การตั้งครรภ์มีความสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ และกรีนฟีเนยังพบว่า การวางแผนการตั้งครรภ์สามารถทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้ จะเห็นว่า ผล การวิจัยดังกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับผลการวิจัยครั้งนี้ การวางแผน การตั้งครรภ์จึงมีความสัมพันธ์ ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์

2.6 อັตมโนทัศน์ มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพัน ระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=0.528$) ทั้งนี้อธิบาย ได้ว่า พฤติกรรมที่เหมาะสมกับการเป็นมารดาจะแสดงถึงการปรับตัวที่ดี ซึ่งรอย (Roy 1976 : 690-691) กล่าวว่า พฤติกรรมที่เหมาะสมนั้น เป็นการปรับตัวในด้านบทบาทหน้าที่ (Role function) ดังนั้น หญิงตั้งครรภ์จะต้องมีการปรับตัวต่อบทบาทใหม่ คือบทบาทของการเป็นมารดา ซึ่งการที่บุคคลจะสามารถแสดงบทบาทของการเป็นมารดาได้อย่างเหมาะสมนั้นจะต้องเป็นคนที่ ทำงานหนัก ใช้กำลังสติปัญญา มีวุฒิภาวะที่เหมาะสมในการแสดงพฤติกรรมและอารมณ์ (Perdue, et al. 1977 : 491-492) อายุเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งชี้ถึงวุฒิภาวะดังกล่าว บลูม (Bloom 1961 : 537) กล่าวว่า อັตมโนทัศน์จะสูงในอายุ 20 ปี และสูงสุดเมื่ออายุ 40-45 ปี หลังจากนั้นจะ ค่อย ๆ ลดลง ผลจากการวิจัยครั้งนี้พบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่เป็นตัวอย่างประชากรส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี ร้อยละ 69.0 และส่วนใหญ่มีอັตมโนทัศน์ในทางบวก ร้อยละ 89.2 ซึ่งกลุ่มอายุของตัว อย่างประชากรดังกล่าว ถือว่าเป็นวัยเจริญพันธุ์ที่มีความพร้อม และวุฒิภาวะเหมาะสมกับบทบาท การเป็นมารดา ซึ่งพฤติกรรมการเป็นมารดาเป็นพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มีการเปลี่ยนแปลง ได้ และส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และอັตมโนทัศน์ของมารดาเอง (Rubin 1961 : 684) เพราะอັตมโนทัศน์ของบิดามารดาเป็นสิ่งที่ช่วยเหลือสนับสนุนหรือขัดขวางความ สามารถของบิดามารดาที่จะผูกสัมพันธ์กับบุตรของตนเอง และมีส่วนส่งเสริม เจตคติในการเป็นบิดา มารดาที่ดี บิดามารดาที่มีอັตมโนทัศน์ในด้านบวกมีแนวโน้มที่จะสร้างความผูกพัน หรือความสัมพันธ์ ที่แน่นแฟ้นกับบุตรของตนเองและคนอื่น ๆ ได้ดีด้วย (Moore 1983 : 935)

ในกรณีที่หญิงตั้งครรภ์ไม่ประสบความสำเร็จในการปรับตัวตามบทบาทใหม่ ผลที่ เกิดขึ้นตามมาคือไม่สามารถ เตรียมตัว และสร้างสัมพันธ์ภาพกับทารก ในระยะหลังคลอดได้ (Cropley 1974 : 14-15) จากการศึกษา เขาวัลคัมป์ เสร้เสถียร (2530 : บทคัดย่อ)

พบว่าอึดมโนทัศน์มีความสัมพันธ์ทางบวกกับสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตร ในมารดาที่มีภาวะเสี่ยง และอึดมโนทัศน์สามารถทำนายสัมพันธภาพระหว่างมารดาและบุตรในมารดาที่มีภาวะเสี่ยงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ได้ร้อยละ 16.6 จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นอึดมโนทัศน์จึงมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและการก่อกำเนิดของหญิงตั้งครรภ์

2.7 สัมพันธภาพของคู่สมรส มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.594$) ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ อธิบายได้ว่า ในระยะตั้งครรภ์ ผู้หญิงมีแนวโน้มที่จะพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะสามีซึ่งเป็นบุคคลสำคัญที่มีความใกล้ชิดกับหญิงตั้งครรภ์ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีและภรรยาตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ จะทำให้ภรรยารู้สึกมั่นใจ มีความมั่นคงทางอารมณ์ และมีความคาดหวัง และเตรียมตัวต่อบุตรที่จะเกิดมา (Shannon 1979 : 378-388) ในทางตรงกันข้ามหญิงตั้งครรภ์ที่เกิดความรู้สึกไม่เป็นที่รัก และเอาใจใส่จากสามี จะทำให้เกิดความล่าช้าในการเตรียมตัวสำหรับทารก และสร้างสัมพันธภาพกับทารก (Deborah 1978 : 17) สัมพันธภาพของคู่สมรสเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการเป็นบิดามารดา สัมพันธภาพที่ดีระหว่างสามีและภรรยาจะต้องมีความรัก ความเอาใจใส่ ความห่วงใยซึ่งกันและกัน มีการใช้เวลาว่าง การสนทนากันและการตัดสินใจ และวางแผนการในชีวิตร่วมกัน ซึ่งนักจิตวิทยาสังคมบางคนได้เปรียบเทียบคู่สามีภรรยาที่มิใช่เป็นสามีภรรยาที่กัน พบว่า ผู้ที่เป็นสามีภรรยาที่กันมีความคล้ายคลึงกันในเรื่องของความคิดเห็น ความนิยมชมชอบในสิ่งต่าง ๆ มากกว่าผู้ที่ไม่เป็นสามีภรรยาที่กัน (สถิติ นิยามญาติ 2524 : 23) ในกรณีที่สามีและภรรยาไม่ตรงกันหรือมีความขัดแย้งกันอยู่บ่อย ๆ ย่อมก่อให้เกิดความตึงเครียดแก่หญิงตั้งครรภ์ ฮอบบ์ และ โคล (Hobb and Cole, Quoted in Betty 1984 : 223-228) กล่าวว่า สามีภรรยาที่มีสัมพันธภาพที่ดีและมีความรักต่อกัน จะไม่มีปัญหาในการปรับตัวต่อการเป็น บิดา มารดา ของบุตรคนแรก ทั้งนี้เพราะถ้าคู่สมรสมีความสัมพันธ์อันดีซึ่งกันและกันย่อมก่อให้เกิดเจตคติที่ดีต่อการตั้งครรภ์ และการรับรู้บทบาทการเป็นบิดามารดา ตรงกันข้ามถ้าความสัมพันธ์ไม่ราบรื่น จะทำให้การปรับตัวเพื่อเตรียมรับบทบาทการเป็นบิดามารดาเป็นไปด้วย ความยากลำบากเจตคติของบิดามารดาจะเปลี่ยนไปในทางที่ไม่ดี และอาจมีความรู้สึกไม่ต้องการบุตร

การวิจัยครั้งหนึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเมอร์เซอร์ และคณะ (Mercer, et al. 1988 : 83-95) ที่พบว่า สัมพันธภาพของหญิงตั้งครรภ์และสามี มีความสัมพันธ์ทางบวกกับ ความผูกพัน

ระหว่างมารดาและการก่ในครรภ์ ของหญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเสี่ยงน้อย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เพราะฉะนั้น จึงสนับสนุนได้ว่าสัมพันธภาพของคู่สมรสมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและการก่ในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์

2.8 การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับปานกลางกับความผูกพันระหว่างมารดาและการก่ในครรภ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = 0.674$) อธิบายได้ว่า ระยะเวลาตั้งครรภ์เป็นระยะที่เสี่ยงต่อภาวะวิกฤตทางจิตใจ ถ้าระยะเวลาตั้งครรภ์มีปัญหา และไม่สามารถแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นได้รวมทั้ง ขาดการสนับสนุนช่วยเหลือจากสมาชิกในครอบครัวจะนำไปสู่ภาวะวิกฤตทางจิตใจ (Martin 1978 : 128-129 ; Wilson and Keisl 1979 : 290-293) เพราะการสนับสนุนทางสังคมเป็นปัจจัยทางด้านจิตสังคมที่จะช่วยลดความตึงเครียด ทำให้บุคคลสามารถควบคุมตัวและแก้ปัญหาได้ตรงจุด (Brown 1986 : 72) การที่บุคคลได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากบุคคลที่มีความใกล้ชิดสนิทสนม เช่น บิดา มารดา สามี เพื่อนฝูง ที่เป็นเครือข่ายทางสังคมที่พบว่าสามารถช่วยเหลือให้บุคคลมีการปรับตัวต่อความเครียดได้ดีที่สุด โดยอาจจะช่วยในรูปของการประคับประคองทางอารมณ์ การช่วยเหลือสนับสนุนทางวัตถุ หรือการเงิน (Coleman and Glaras 1983 : 21) จะมีผลทำให้บุคคลได้รับความมั่นคงทางด้านจิตใจ อารมณ์ รู้สึกว่ามีคนรักและเอาใจใส่ มีกำลังใจ เกิดความเชื่อมั่น และมีคุณค่าในตนเอง การได้รับการสนับสนุนทางสังคมไม่เพียงพอ ก่อให้เกิดความเครียด และส่งผลต่อร่างกายของหญิงตั้งครรภ์ และการก่ในครรภ์ด้วย นิคคอลลส์ และคณะ (Nuckolls, et al. 1972 : 431-441) ศึกษาพบว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีความเครียดสูง และได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย มีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนในระหว่างการตั้งครรภ์ได้สูงกว่าพวกที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมมาก และการได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย จะมีผลต่อจิตใจ ทำให้เกิดการแปลงกลไกในการต่อสู้ และการเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่นนี้จะเบี่ยงเบนทางนำไปสู่การปฏิบัติตนที่ทำลายตนเอง หรือมีการปฏิบัติที่เสี่ยง หรือเกิดอุบัติเหตุได้ (Berkman and Syne 1979 : 202) นอกจากนี้แล้วยังมีการศึกษาถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบทางจิตสังคมกับพฤติกรรมการปฏิบัติตน เพื่อสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มหญิงตั้งครรภ์ที่แต่งงานมีพฤติกรรมการปฏิบัติตน เพื่อสุขภาพดีกว่าหญิงตั้งครรภ์ในกลุ่มที่ไม่แต่งงาน ซึ่งอธิบายได้ว่า หญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่แต่งงานจะได้รับความสนใจและเอาใจใส่จากคนในครอบครัวและเพื่อนฝูงมากกว่า ทำให้มีการสนับสนุนทางสังคมมากกว่า และมีแรงกระตุ้น ให้ปฏิบัติ

ตนได้ดีกว่ากลุ่มที่ไม่แต่งงาน ซึ่งมักจะได้รับความสนใจจากคนในกลุ่มสังคมน้อย มีผลทำให้ได้รับการสนับสนุนทางสังคมน้อย และการศึกษาของเบอร์กแมน และไซม์ (Berkman and Syme 1979 : 186-203) พบว่า กลุ่มคนที่ขาดการติดต่อกับสังคมจะมีอัตราการตายสูงกว่ากลุ่มคนที่ติดต่อกับสังคม และพบว่า การติดต่อกับคนในสังคม อันได้แก่ คู่สมรส เพื่อนบ้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการปฏิบัติตนด้านสุขภาพ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ นิสมีช เน้มกระโทก (2529 : บทคัดย่อ) พบว่า การสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปฏิบัติตนด้านสุขภาพในหญิงตั้งครรภ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

การวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับ การวิจัยของแครนเลย์ (Cranley 1979 : 3662-B) เรื่องผลกระทบของการรับรู้ความเครียดและการสนับสนุนทางสังคม กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ในหญิงตั้งครรภ์ระยะไตรมาสที่สามพบว่า การสนับสนุนทางสังคมมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ส่วนความเครียดมีความสัมพันธ์ในทางลบกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ดังนั้นจึงอาจสรุปได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม มีความสัมพันธ์ทางบวกกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์

3. การหากกลุ่มตัวทำนายที่สามารถทำนายความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์ จากสมการทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ประกอบด้วยตัวทำนาย คือ การสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพของคู่สมรส พบว่าตัวทำนายที่คิดที่สุดและมีความสัมพันธ์สูงที่สุดกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.676 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 ตัวทำนายถัดไปที่มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงที่สุด ได้แก่สัมพันธภาพของคู่สมรส ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เท่ากับ 0.594 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 ดังนั้นตัวทำนายที่คิดที่สุด และมีความสัมพันธ์สูงที่สุด ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม รองลงมาคือ สัมพันธภาพของคู่สมรสโดยร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้ร้อยละ 48.77 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพของคู่สมรสร่วมกันทำนายได้ว่าหญิงตั้งครรภ์จะมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้มากน้อยเพียงใด โดยให้ความถูกต้องร้อยละ 48.77

เมื่อนิยามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณระหว่าง การสนับสนุนทางสังคม กับ ความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์เพียงอย่างเดียว ได้ค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณ เท่ากับ 0.6763 (สัมประสิทธิ์การทำนาย เท่ากับ 0.4574) และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคุณ ระหว่าง การสนับสนุนทางสังคมและสัมพันธภาพของคู่สมรสกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารก ในครรภ์ เท่ากับ 0.6983 (สัมประสิทธิ์การทำนาย เท่ากับ 0.4877) แสดงว่าถ้าใช้คะแนนของ การสนับสนุนทางสังคมและคะแนนสัมพันธภาพของคู่สมรส ร่วมกันทำนายความผูกพันระหว่างมารดา และทารกในครรภ์ จะได้ผลดีกว่าการใช้ตัวแปรใดตัวหนึ่งเพียงตัวเดียว ในการทำนาย ทั้งนี้อาจ เป็นเพราะความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ไม่ได้ขึ้นอยู่กับตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งเพียง ตัวเดียว ตัวแปรที่ส่งผลต่อความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์จะต้องประกอบด้วย การสนับสนุนทางสังคม และสัมพันธภาพของคู่สมรสแสดงว่า หญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคม มากพร้อมกับมีสัมพันธภาพของคู่สมรสอยู่ในระดับมาก จะมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกใน ครรภ์มากกว่าหญิงตั้งครรภ์ที่ได้รับการสนับสนุนทางสังคมต่ำร่วมกับการมีสัมพันธภาพของคู่สมรส ในระดับต่ำ ดังนั้นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสองตัว และการทำนายค่าของตัวแปรตัวหนึ่ง โดยอาศัยค่าของตัวแปรอีกตัวหนึ่ง ในความเป็นจริงมักจะให้ค่าสัมประสิทธิ์ของการทำนายต่ำ ทาง แก้ววิธีหนึ่งคือการนำตัวทำนายอื่น ๆ มาช่วยทำนาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำนาย (วิเชียร เกตุสิงห์ 2524 : 53)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ด้านบริหารการพยาบาล

1.1 เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า การสนับสนุนทางสังคม เป็นตัวทำนายที่ดีที่สุด และมีความสัมพันธ์สูงสุดกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ และ สัมพันธภาพของ คู่สมรส มีความสำคัญเป็นอันดับรองลงมาในการทำนาย ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกใน ครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ ดังนั้นผู้บริหารการพยาบาลควรมีการปรับปรุงการให้บริการที่เกี่ยวข้อง กับหญิงตั้งครรภ์ โดยให้สามีและญาติมีความรู้ความเข้าใจและเห็นความสำคัญของความผูกพัน

ระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ รวมทั้งจัดให้มีส่วนร่วมในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอดและระยะหลังคลอด ทั้งนี้เพราะความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ เป็นกระบวนการที่พัฒนาต่อเนื่องตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ จนถึงระยะหลังคลอด นอกจากนี้แล้วควรจัดตั้งหน่วยให้คำปรึกษาแก่หญิงตั้งครรภ์และสามี กลุ่มสาว หรือผู้ที่กำลังจะสมรส เพื่อให้รู้จักวิธีการปรับตัวต่อชีวิตสมรสในขณะตั้งครรภ์ รวมทั้งการเป็นบิดามารดา ซึ่งจะส่งผลต่อไปถึงความผูกพันระหว่างมารดาและทารกทั้งในระยะตั้งครรภ์ และภายหลังคลอด

1.2 ผู้บริหารพยาบาลควรตระหนักถึงความสำคัญของการพยาบาลมารดาและทารกในด้านจิตสังคม โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ผู้บริหารการพยาบาลควรจะกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการดูแลหญิงตั้งครรภ์ มีปรัชญาและจุดมุ่งหมายการพยาบาลที่เน้นให้การพยาบาลคนทั้งคนและมีการจัดอบรมหรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ให้แก่พยาบาลหรือบุคลากรในโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ความรู้ ความเข้าใจเห็นความสำคัญ และนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ และครอบครัว ได้อย่างมีคุณภาพ

1.3 ในการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับค่าคะแนนเฉลี่ยของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ จำแนกเป็นรายด้าน พบว่าการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ อยู่ในระดับปานกลาง ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะคือผู้บริหารควรจัดบริการให้หญิงตั้งครรภ์ ได้ฝึกหัดการมีปฏิสัมพันธ์กับทารกในครรภ์ เช่น การลูบคลำ เคาะหน้าท้องของตนเองเบา ๆ เพื่อเป็นการสร้างความผูกพันระหว่างมารดาและทารกตั้งแต่วินาทีแรกก่อนคลอด โดยที่พยาบาลให้หน่วยฝากครรภ์จะทำหน้าที่เป็นผู้สอนหรือแนะนำเทคนิคต่าง ๆ ให้ ซึ่งอาจจะจัดให้เป็นแบบกลุ่ม เพื่อเปิดโอกาสให้หญิงตั้งครรภ์ได้แสดงออกถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับการตั้งครรภ์และมีจินตนาการเกี่ยวกับทารกในครรภ์ และควรจัดบริการให้ เป็นส่วนหนึ่งของการให้บริการฝากครรภ์เช่นเดียวกับบริการให้สูติศึกษาที่เกี่ยวกับการปฏิบัติตนก่อนคลอด

2. ด้านการปฏิบัติการพยาบาล

การดูแลหญิงตั้งครรภ์ พยาบาลควรตระหนักถึงความสำคัญของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ และอาศัยข้อมูลจากผลการวิจัยครั้งนี้ ไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ ให้ดำเนินไปด้วยดี โดย

2.1 การให้ความรู้ และคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ควรจะคำนึงถึงความแตกต่างของระดับการศึกษา และรายได้ของครอบครัวของหญิงตั้งครรภ์ เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้พบว่า หญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าหญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาสูง จะมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงกว่า หญิงตั้งครรภ์ที่มีการศึกษาต่ำกว่าเสมอไป พยาบาลจึงควรจะให้ความสนใจแก่หญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับมัธยมศึกษา นี้ด้วย

ส่วนรายได้ของครอบครัวต่อเดือนของหญิงตั้งครรภ์ พบว่าหญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่มีรายได้มากกว่า 4,001 บาทต่อเดือน มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงสุด และมีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์สูงกว่า หญิงตั้งครรภ์กลุ่มที่มีรายได้ 2,000-4,000 บาทต่อเดือน และกลุ่มที่มีรายได้น้อยกว่า 2,000 บาทต่อเดือน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ดังนั้นการให้ความรู้หรือคำแนะนำแก่หญิงตั้งครรภ์ดังกล่าว ควรจะมีการแบ่งชั้นเรียนตามกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในเรื่อง ระดับการศึกษาและรายได้ของครอบครัวต่อเดือน

2.2 พยาบาลควรสนับสนุนให้สามีหรือบุคคลสำคัญที่ใกล้ชิด เช่น ญาติพี่น้อง หรือเพื่อน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลหญิงตั้งครรภ์ โดยการให้ความรู้และความเข้าใจที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้หญิงตั้งครรภ์มีความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ให้มากที่สุด เนื่องจากผลการศึกษานพบว่า การสนับสนุนทางสังคมและสัมพันธภาพของคู่สมรส เป็นปัจจัยสำคัญที่ร่วมกันทำนายความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้ร้อยละ 48.77

3. ด้านการศึกษาพยาบาล

ในการจัดการเรียนการสอนทั้งทางภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติควรมีการนำเอากรณีศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการพยาบาลมารดาและทารก เพื่อให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการพยาบาลมารดาและทารกที่ครอบคลุมทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม ที่เหมาะสมต่อไป

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ได้กลุ่มตัวทำนอบอธิบายความแปรปรวนของความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของหญิงตั้งครรภ์ได้ร้อยละ 48.77 จึงควรศึกษาตัวแปรอื่นที่คาดว่าจะสามารถร่วมอธิบาย ความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ได้มากขึ้น เช่น ลำดับที่ของการตั้งครรภ์ เจตคติต่อการตั้งครรภ์ การรับรู้ความเครียด อายุครรภ์ในระยะไตรมาสต่าง ๆ และเอกลักษณ์บทบาททางเพศ
2. ศึกษาความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ของบิดา
3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความผูกพันระหว่างมารดาและทารกในครรภ์ ของหญิงตั้งครรภ์กลุ่มอื่น เช่น หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น หญิงตั้งครรภ์ที่มีภาวะเสี่ยง หญิงตั้งครรภ์ในภูมิภาคอื่นของประเทศไทย
4. ควรศึกษาปริมาณและวิธีการ ได้รับการสนับสนุนทางสังคมของหญิงตั้งครรภ์ แต่ละด้าน ซึ่งได้แก่ด้านการสนับสนุนทางอารมณ์ ด้านการสนับสนุนทางด้านวัสดุอุปกรณ์ ด้านการให้การยอมรับและเห็นคุณค่า และด้านการสนับสนุนข้อมูลข่าวสาร

